

FÖRATTVIKAN!

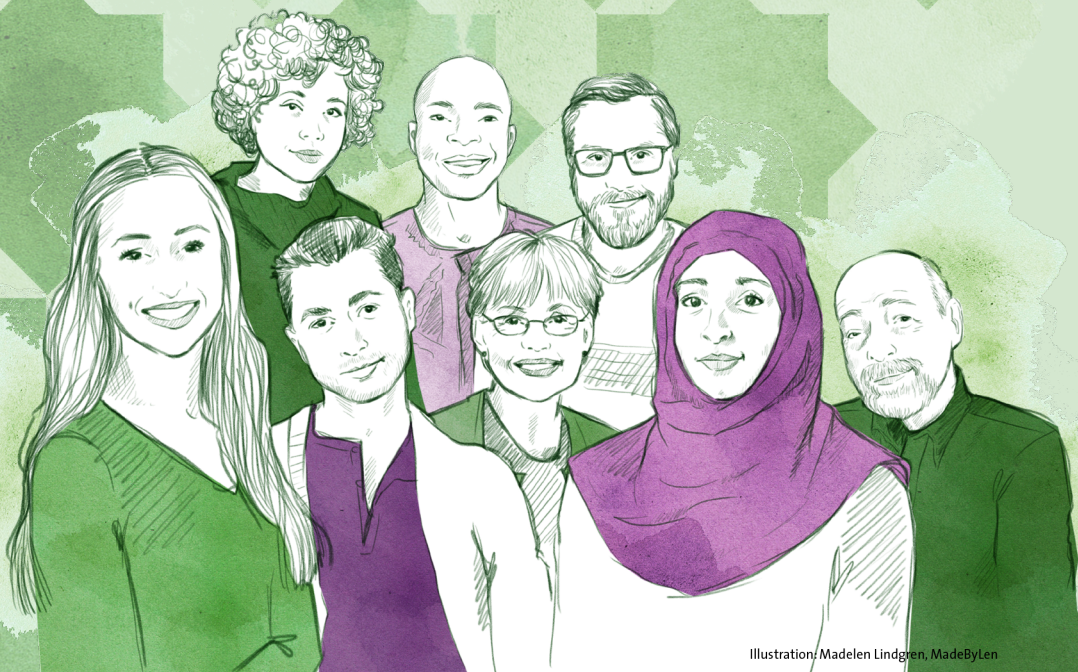

Illustration: Madelen Lindgren, MadeByLen

**EN STUDIECIRKEL OM
DEMOKRATIN I SVERIGE,
OM HUR MAN RÖSTAR OCH VARFÖR**

Varför röstar du?

Studieförbunden har ett särskilt ansvar att arbeta med demokratifrågan inför varje val. En medarbetare fick frågan: *"Varför röstar du?"* och svaret som kom var: *"För att jag kan!"*. Sverige har haft allmän rösträtt sedan år 1919 och andelen som röstar går ner. Det vill vi ändra på.

Det här materialet ska användas:

- för att utbilda volontärer som kan informera och stötta till ökat valdeltagande.
- i studiecirkel med människor som inte brukar rösta eller är osäkra på varför de ska rösta.

Upplägg på cirkeln

Cirkeln är byggd kring sex träffar. De fem första ger deltagarna kunskap och möjlighet att reflektera över sitt eget ansvar och möjligheter. Sista gången besöker gruppen en förtidsröstningslokal där de som vill kan rösta på plats.

Rollen som cirkelledare

Studieförbunden vill ge dig som ledare det stöd som du behöver i din roll. Det här studiematerialet är ett exempel på ett sådant stöd. Du som leder studiecirkeln behöver inte vara expert på ämnet, i studiecirkeln lär vi av varandra. Dyker det upp en fråga ni inte kan svara på inom gruppen kan ni googla den

tillsammans och lära av och med varandra.

Den här studiecirkeln ställer krav på dig som ledare att du förbereder träffarna och läser in dig på materialet. Räkna med att det tar 1–2 timmar inför varje tillfälle, inte mera!

Ditt ansvar som cirkelledare är att vara huvudansvarig för cirkelns ramar och se till att ni håller tider och övriga överenskommelser. Du har också en viktig roll i att leda samtalet på ett sätt så att alla vill och kan vara delaktiga. Det är bra om ni tillsammans kommer överens om »spelregler« i gruppen. Nedan finns ett förslag på sådana regler.

Förslag på spelregler

- Det personliga vi delar med varandra i den här gruppen stannar här.
- Alla har rätt att säga vad han/hon tycker, utan att bli ifrågasatt som person.
- Allas erfarenheter och åsikter är lika viktiga.
- Alla har rätt att säga sådant som inte är färdigtänkt och att ändra sig.
- Alla hjälps åt att hålla tidsramarna.

Samtalsrundan

I en runda går ordet till alla deltagare i tur och ordning. Alla får tala utan att bli ifrågasatta eller kommenterade. Det kan vara bra att skicka runt något föremål (en rund sten, en penna eller något annat). Det visar vem som för tillfället har ordet, bromsar upp och ger rundan ett större lugn. Vet man inte direkt vad man ska säga, kan man sitta en stund med föremålet i handen och fundera. Det går naturligtvis alltid bra att »passa« och skicka vidare utan att ha sagt något.

Materialtips

Vi hänvisar till olika material som finns tillgängligt online. Du väljer själv vad du vill använda. Om det behövs utskrifter kan du fråga din kontakt på studieförbundet om hjälp.

8dagar – nyheter på lätt svenska. Om valet.

<https://8sidor.se/valet-i-sverige/>

Frihetskaldern – samtalsfrågor och konkreta konsekvenser av begränsade friheter: vardemokrati.se/frihetskaldern

Samtalssnurren – korta, direkta samtalsfrågor med tillgång till konkreta konsekvenser: vardemokrati.se/samtalssnurren/

Vi måste prata – Val: www.vimasteprata.org/samtalskort-val

Valkompassen – finns olika varianter: valkompassen.se

Nyfiken på Sverige – animerade filmer för nyanlända från UR som finns översatta till flera språk. De aktuella programmen för denna cirkel är:

urplay.se/program/206197-nyfiken-pa-sverige-den-svenska-demokratin

urplay.se/program/206206-nyfiken-pa-sverige-brott-och-straff

urplay.se/program/206204-nyfiken-pa-sverige-grundlagarna

Från A till Ö- En berättelse om riskdagen och demokratin:

www.riksdagen.se/globalassets/15.-bestall-och-ladda-ned/studiematerial/eva-och-adam-fran-a-till-on.pdf

STUDIECIRKELTRÄFFAR

TRÄFF 1:

VAD ÄR DEMOKRATI?

Cirkelledarens förberedelser

Se filmen *Nyfiken på Sverige – Den svenska demokratin*.

Läs bakgrundsmaterial till träff 1 & 2 (sid. 11-12).

Läs igenom materialet om demokrati och planera träffen utifrån din grups förutsättningar.

Titta på: <https://www.vimastepрата.org/samtalskort-val> och se vad som passar dig.

Det är viktigt att deltagarna känner sig trygga och lär känna dig och varandra lite grann första gången.

Inledning

Hälsa välkomna. Ge en bakgrund till cirkeln, dess mål och upplägg. Låt alla fylla i *Utvärderingsblankett träff 1*.

Inled gärna med en samtalsrunda och presentera er med namn. Ledaren berättar lite mer om sig själv.

Berätta om grunderna för demokrati. Om det behövs förklara ord.

Berätta om hur Sverige styrs, vilka som får rösta och vad valhemligheten innebär.

Avslutning

Gör en samtalsrunda: *Vad är din erfarenhet av demokrati?*

Var överens om när ni ska träffas nästa gång.

Förslag på aktivitet

Linjen

Be alla ställa sig på en linje. Be dem sortera sig i ordning de har födelsedag. Låt det ta lite tid, avsluta med att ställa in dig själv på rätt plats.

Kör ett varv till, till exempel genom att be dem sortera sig efter sina förnamn, a-ö, eller något annat som verkar relevant.

Varför?

Den här övningen gör att deltagarna får skratta tillsammans, prata med varandra och bli bekväma med varandra.

TRÄFF 2:

DEMOKRATI I SVERIGE

Cirkelledarens förberedelser

Du behöver tillgång till dator/projektor och högtalare eller så ser varje deltagare på filmen i sin mobil. Din kontakt på studieförbundet kan hjälpa dig med tillgång till det du behöver.

Läs in dig på studiehandledningen för *Nyfiken på Sverige – den svenska demokrati* (sid. 8-9).

Uppdatera dig på bakgrundsmaterial till träff 1 & 2 (sid. 11-12) och planera träffen utifrån din grups förutsättningar.

Inledning

Välkomna alla.

Samtalsrunda

Berätta om något nytt du lärde dig förra gången vi träffades.

Ta grunderna en gång till - vad demokrati är och varför det är viktigt att rösta. Presentera filmen *Nyfiken på Sverige – Den svenska demokratin*. Presentera de ord som finns i ordlistan. Förstår alla orden? Googla de ord ni inte förstår.

Titta på filmen *Nyfiken på Sverige – Den svenska demokratin*. (Ev. på ett språk deltagarna förstår, eller så kan de göra det i efterhand).

Utgå från deltagarnas reflektioner av egna erfarenheter.

Om deltagarna har goda kunskaper i svenska kan du använda samtalsfrågorna i *Vi måste prata - Val*,

samtalssnurran eller dessa frågor:

- *Vad är en demokrati?*
- *Hur märker man att Sverige är en demokrati?*
- *Hur fungerar demokrati hemma?*
- *Varför är det viktigt att rösta?*

Avslutning

Avsluta med en samtalsrunda:

- *Vad tänker du på när du hör ordet VAL?*
- *Finns det något val du gjort som varit extra viktigt?*

Uppdrag för deltagarna till nästa gång:

Se filmen *Nyfiken på Sverige – Den svenska demokratin* på ett språk du kan.

Läs gärna bakgrundsmaterialet till träff 3.

Förslag på aktivitet

Erfarenheter av val

Gör en fyra hörn-övning.

1. Jag har röstat i politiskt val i Sverige
2. Jag har röstat i politiskt val i mitt hemland
3. Jag har aldrig röstat
4. Jag vet inte/annat/

Låt alla prata med de där de står. Gå och prata lite med de som står själva.

Gör en till fyra hörn-övning:

5. Jag är säker på att jag ska rösta
6. Jag vet inte om jag ska rösta eller inte.
7. Jag har inte tänkt rösta
8. Annat

Fråga alla hörn om de vill dela med sig av något.

Illustration: Madelen Lindgren, MadeByLen

TRÄFF 3: VAD ÄR AKTUELLT I ÅRETS VAL?

Cirkelledarens förberedelser

Läs in dig på *Vi måste prata – Val* sidorna 5, 6, 7, 8.

Titta igenom materialet från valkompassen, så att du kan presentera det.

Läs bakgrundsinformation till träff 3.

Inledning

Samtalsrunda: *Vilka tankar har du sedan förra gången?*

Denna gång ska vi titta närmare på fyra områden som är aktuella i årets val:

- *Integration*
- *Skola och familj*
- *Lag och ordning*
- *Klimat och miljö: Energi.*

Beroende på deltagarnas förkunskaper kan du behöva presentera de olika områdena, eller så får de läsa själva.

Valkompassen

Dela upp deltagarna i mindre grupper och ge varje grupp ett exemplar av frågorna.

Låt deltagarna tillsammans läsa en fråga i taget och komma överens om ett svar. Sedan vänder de på sidan och kan se hur partierna tyck-

er. Alternativt kan man titta på hur partierna tycker i storgrupp. Samtala om vilka partier som tycker lika och tvärtom. Gör samma sak med de övriga frågorna.

Avslutning

Samtalsrunda: *Vad har vi lärt oss idag?*

Uppdrag till nästa gång

Fyll i valkompassen hemma på dator/mobil och se hur partierna motsvarar dina åsikter. Läs gärna partiernas hemsidor.

TRÄFF 4:

VILKA KAN MAN RÖSTA PÅ?

Cirkelledarens förberedelser

Ta eventuellt reda på vilka lokala partier som finns i er kommun/region så att du kan presentera dem kort. Du kan ta hjälp av material som skickas ut till hushållen om du vill.

Läs in dig på bakgrundsmaterialet till träff 4 (sid. 17-19).

Fundera på om du själv har starka åsikter om olika partier – och tänk på att ge en balanserad bild.

På webbsidan 8sidor.se/valet-i-sverige/ finns en bra översikt på lätt svenska över partierna och vad som är viktigt för dem.

Inledning

Samtalsrunda: *Har du fått nya insikter om vad partierna vill?*

Berätta kort om Sveriges historia kopplat till att vi blivit ett demokratiskt land.

Presentera de olika politiska ideologier. Samtala om vad som utmärker dem.

Presentera de åtta partierna med namn, skriv upp dem på tavlan med namn, partibeteckning och inriktning.

Berätta kort utifrån bifogat material/8sidor.se om partiernas bakgrund. Kom ihåg att vara neutral och hålla dig till fakta.

Berätta eventuellt om lokala partier, framför allt om de märks mycket.

Berätta att om man inte tycker att något parti är bra, kan man rösta blankt.

Berätta om personröstning, »kryssning«. Poängtera att man inte behöver kryssa, och det ska vara ett kryss. Många valsedlar underkänns här, då människor missförstår. Bra att låta bli om du är osäker!

Presentera vad en valstuga är och berätta att man där kan ställa frågor och samtala med partiaktiva.

Avslutning

Samtala om vilka frågor de skulle vilja ställa i en valstuga.

Uppdrag till nästa gång

Gå till en valstuga och ställ frågor om sådant som intresserar dig.

TRÄFF 5:

HUR RÖSTAR MAN?

Cirkelledarens förberedelser

Det här tillfället kräver lite förarbete. I materialet som hör till cirkeln finns valkuvert och röstsedlar. Dessutom behöver ni tillsammans möblera rummet till en vallokal. Valskärm kan finnas att låna, annars får du improvisera – till exempel en stol framför ett bord kan markera att här står en skärm, ett bord där valarbetarna ska sitta och en låda att lägga rösterna i. Tänk efter vilka i gruppen som passar bra att spela de olika rollerna.

Inledning

Berätta att ni ska prova på att rösta.

Gör en röstlängd med allas namn på.

Gör det som ett rollspel: Låt två personer dela ut valkuvert, två personer tar emot valkuvert och pricka av röstlängden.

Röstsedlar för fyra »partier« finns med i materialet du fått.

Lägg ut röstsedlarna på ett bord. Låt deltagarna stå i kö, ge dem ett valkuvert och låt var och en gå fram och lägga i rötsedelns bakom »valskärmen«.

Låt alla lämna in sitt valkuvert, visa legitimation och bli avprickad mot röstlängden.

Se till att alla får rösta – byt roller, så att de som röstat får vara valarbetare och de som inte röstat får göra det.

När alla röstat, räknar ni rösterna och för upp på tavlan hur det går.

Samtala om att det är viktigt att ta ett eget beslut. När man bestämt sig kan man till exempel skriva ner det på en lapp, så man kommer ihåg när man kommer till röstlokalen.

Personrösta bara om du vill/känner igen personen.

Avslutning

Samtala om hur cirkeln varit. Fyll i *Utvärderingsblankett träff 5*.

Uppdrag till nästa gång

Fundera på hur du vill rösta.

Ta med ditt röstkort nästa gång och legitimation om du vill förtidsrösta.

TRÄFF 6: FÖRTIDSRÖSTNINGS- PROMENAD

Cirkelledarens förberedelser

Ta reda på var närmaste förtidsröstningslokal ligger. Eventuellt kan du berätta för röstlokalen att ni kommer att besöka dem i studiesyfte.

Inledning

Vi går tillsammans till en lokal för förtidsröstning och ser hur det ser ut.

De som vill och kan får rösta.

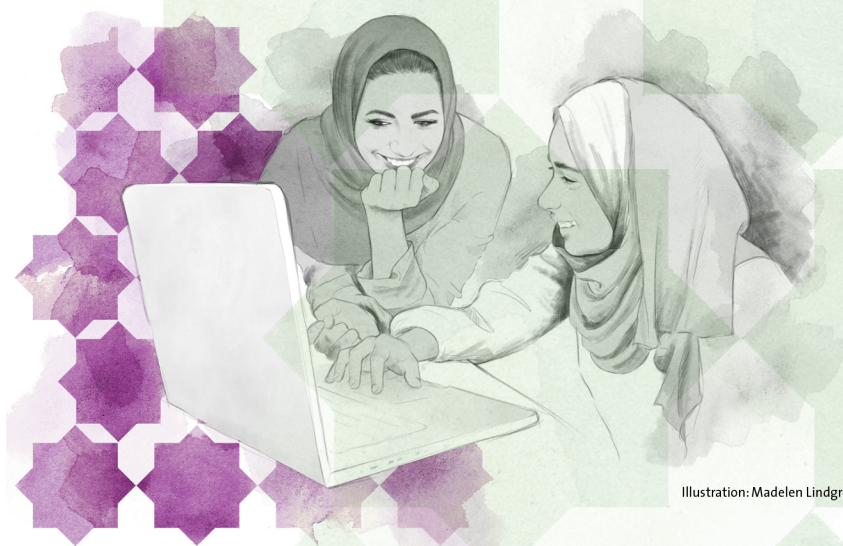

Illustration: Madelen Lindgren, MadeByLen

BAKGRUNDSMATERIAL 2022

TRÄFF 1 & 2:

HUR FUNGERAR DEMOKRATI?

Ordet demokrati kommer från grekiskan och betyder folkstyre, vilket innebär att den offentliga makten kommer från folket. Sverige är en representativ demokrati, det innebär att folket väljer representanter som styr landet, exempelvis partier eller politiker.

Det finns länder som har direkt demokrati vilket innebär att alla som har rösträtt är med och fattar beslut, exempelvis genom folkomröstningar. Då får folket vara med och bestämma i en särskild fråga.

Utmaningar

En utmaning i den svenska demokratin är att det finns stora skillnader i valdeltagandet. Ett exempel är att valdeltagandet är lägre bland personer med låg utbildning, låg inkomst och bland utrikesfödda. En annan utmaning är att lögnar och hat sprids på sociala medier. Politiker och personer som uttrycker sina personliga åsikter kan bli utsatta för hot och diskriminering. Det kan leda till att människor inte vågar arbeta partipolitiskt.

En annan utmaning är att det finns många partier och att det kan vara svårt att se vad som skiljer dem åt. För att demokratin ska fortsätta att finnas och utvecklas behöver människor använda sin rösträtt, känna sig delaktiga i samhället och tro på sin möjlighet att påverka samhället. Demokrati handlar inte bara om att rösta i de politiska valen, det handlar också om att engagera sig i skolan, i sitt bostadsområde eller på sin arbetsplats.

Statistik från 2018 års val

I valet 2018, deltog 87,2 procent av de som fick rösta. Det högsta valdeltagandet hittills var år 1976 då 91,8 procent av de som fick rösta röstade.

Bland personer födda i Sverige var valdeltagandet i riksdagsvalet 90% och bland utrikesfödda var det 74% som röstade.

I Linköping röstade 89,2% och i Norrköping röstade 86,3% av invånarna i det senaste riksdagsvalet.

Demokratins historia

På 1800-talet bodde de flesta människor i Sverige på landsbygden. Sverige styrdes av kungen. Det var vanligt att man inte kunde läsa eller skriva. De flesta ägde ingen mark, utan var beroende av markägaren för arbete och bostad.

Den 6 juni 1809 fick Sverige en ny grundlag, en regeringsform som gjorde att Sveriges riksdag fick mer makt och kungen mindre och domstolarna blev mer självständiga. Den nya lagen gjorde det lättare för människor att säga och skriva vad de tyckte och tänkte.

Det fanns inte religionsfrihet, alla var tvungna att tillhöra den svenska statskyrkan (Svenska kyrkan) och man fick inte samlas hemma för att läsa religiösa böcker som Bibeln eller fira gudstjänst.

År 1842 infördes obligatorisk folkskola för alla barn i Sverige. Det blev en viktig del för den demokratiska utvecklingen.

Under 1800-talet växte det fram flera folkrörelser. Människor insåg att de problem som fanns i det svenska samhället gick att lösa om folk samarbetade. Många startade föreningar för att försöka lösa de samhällsproblem som fanns; alkoholproblem, dåliga arbetsvillkor, dåliga bostäder och att kvinnor behandlades dåligt. Bland annat väx-

te frikyrkorna, nykterhetsrörelsen och arbetarrörelsen fram. Folkrörelserna var viktiga för demokratin eftersom människor lärde sig hur de kunde påverka och förändra politiken. Folkrörelsen utmanade staten, kyrkan och andra makthavare.

År 1909 beslutade riksdagen om allmän rösträtt för män i Sverige. Män över 24 år som hade betalat skatt och gjort värnplikten fick rösta. År 1919 togs beslutet att även kvinnor skulle få rösta i riksdagsvalet och vid riksdagsvalet 1921 gällde allmän och lika rösträtt. Ändå var det bara ungefär 55% av befolkningen som fick rösta. De som saknade rösträtt var till exempel de som satt i fängelse, som hade skatteskulder eller personer med funktionsnedsättning. Sedan år 1989 får alla svenska medborgare över 18 år rösta i de allmänna valen.

Valstuga

En valstuga är ofta ett litet hus som är placerat på en allmän plats, exempelvis på ett torg i staden. Stugorna används av partier i anslutning till valet för att informera allmänheten om deras parti samt för att kunna svara på frågor.

TRÄFF 3:

VAD ÄR AKTUELLT I ÅRETS VAL?

Utbildning och skola

Kommunal skola eller friskola?

I Sverige har vi skolplikt, alla barn måste gå i skolan. Kommunala skolor måste ta emot alla elever, medan privata ofta har ett kösystem. Alla skolor bekostas av skattepengar som alla medborgare i Sverige är med och betalar. Skillnaderna mellan de olika skolorna är vem som äger skolan. En kommunal skola drivs (ägs) av kommunen. Friskolor ägs av ett bolag, en stiftelse eller en förening. Många friskolor har en profil, till exempel en speciell pedagogik eller en religiös inriktning.

Kritik som finns mot friskolor

Många friskolor har kösystem. Då kan det vara svårt att få plats om inte föräldrarna valt att ställa sitt barn i kö när de var små.

Det finns också friskolor som ger elever högre betyg än vad deras kunskapsnivå motsvarar, för att skolan ska framstå som framgångsrik. Det ger skolan ett bra rykte men eleverna presterar sämre än andra på nästa utbildningsnivå. Det pågår mycket diskussion om

det ska vara möjligt för friskolor att dela ut vinst till sina ägare. Detta är en del av vad som kallas »vinster i välfärden«. Inget land utöver Sverige tillåter vinstuttag ur skattefinansierade friskolor.

En av fyra förskolor och skolor är fristående. Det är ungefär lika många barn med utländsk bakgrund i kommunala och privata grundskolor.

Det finns också kritik mot religiösa skolor som skiljer pojkar och flickor åt.

Det finns många friskolor som ger bra utbildning, inte tar ut vinst och inte har kösystem.

Segregation inom skolor – exempel Skäggetorpsskolan

Segregation= människor med samma bakgrund bor i samma bostadsområden, staden blir uppdelad.

I Skäggetorpsskolan i Linköping hade eleverna på högstadiet nästan uteslutande utländsk bakgrund och det var svårt för dem att lära

sig svenska och ta till sig undervisningen. Våren 2021 stängdes högstadiet på Skäggetorpsskolan som en del i att minska segregationen och att höja elevernas betyg. Eleverna spreds ut på olika skolor i Linköping och resultatet har varit att de flesta elever höjt sina betyg och att de har blivit bättre på det svenska språket. Men det visade sig också i en utvärderingsenkät att 1 av 10 elever inte var nöjda med flytten. Många av de elever som hade hög frånvaro hade ökat sin frånvaro ytterligare sen de bytte skola.

År 2018 gjorde Skolverket en kartläggning över hur kommunala skolor och friskolor arbetar för att motverka skolsegregationens negativa effekter. Det visade sig att de tittade mycket på skolor där majoriteten av eleverna har utländsk bakgrund och vars familjer har låg inkomst. De tar inte lika mycket hänsyn till att segregationen kan uppstå i relation mellan skolor. Det satsas på att minska problemen som finns men inte på att hindra problemen från att uppstå.

Integration

Med integration menas att personer med olika kulturer möts och förenas i samhället. Ett integrerat samhälle är ett samhälle där alla kan leva tillsammans med respekt och förståelse för varandras olikheter. Målet för integrationspolitiken i

Förslag på lyssning

Lyssna gärna på en intervju (2 min) med projektledaren för nedläggningen av Skäggetorpsskolan.

Den finns på Sveriges radio Play:

<https://sverigesradio.se/artikel/skaggetorpsskolan-stangde-de-flesta-trivs-men-fran-varon-oroar>

Sverige är att alla ska ha lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Integration går att se på flera olika sätt, exempelvis arbetsmarknad, befolkning, utbildning, ekonomi och demokrati.

Ett annat ord som kan komma upp är »*assimilation*«. Det betyder att människor ska lämna sin egen kultur och bli »svenska«.

Religionsfrihet

Det är en mänsklig rättighet att själv välja vilken religion eller tro på vad du vill, eller om du inte vill ha någon religion alls. Det gäller alla, både barn och vuxna.

År 1951 blev religionsfriheten lag i Sverige, fram tills dess var alla svenskar tvungna att tillhöra en kristen församling, det spela-

de ingen roll om de trodde på en annan religion eller ingen alls.

Lagen innebär bland annat att:

- Alla har rätt att utöva sin religion, exempelvis att be eller att starta religiösa församlingar.
- Barn måste inte välja samma religion som sina föräldrar.
- Arbetsgivare ska tillåta anställda att utöva sin religion på arbetstid när det inte stör arbetet, exempelvis att be under arbetstid eller bära religiösa symboler.
- Alla har rätt att bli accepterade för sitt val av religion eller för sitt val att inte ha en religion.

Klimat och miljö: Energi

Energi kan inte förstöras, bara omvandlas, det är viktigt att komma ihåg. Att vi idag förbrukar väldigt mycket energi leder bland annat till att jorden blir varmare och vi ser klimatförändringar.

Vad vi ska göra åt detta, och vart energin ska komma ifrån i framtiden, är frågor som skiljer partierna åt.

Sverige samarbetar med hela Europa för att tillverka energi. Om andelen elbilar och annan elanvändning ska öka och fossila bränslen ska minska, måste vi hjälpas åt att använda mindre energi.

Fossila bränslen

Kol, olja och naturgas tar tusentals

år att bildas. När de förbränns för att tillverka energi, till exempel el, värme eller drivmedel i bilar, bildas det utsläpp i luften som påverkar miljö och klimat. Det har en dålig påverkan för människor och natur som påverkar hela jorden. När dessa bränslen tas upp ur marken förstör det marken i närheten. Oljeutsläpp gör att allt levande i närheten dör, och orsakar stor skada i haven varje år.

Kärnkraft

Kärnkraft behöver gruvor för råmaterialet och avfallet måste grävas ner djupt i jorden, i hundratusentals år. Det ställer stora krav på säkerhet och kärnkraftsverk är mycket dyra att bygga. Kärnkraftsolyckor är ovanliga, men när de sker får det mycket stora konsekvenser och området i närheten kan bli obeboeligt för väldigt lång tid framöver. I världen idag finns det ingenstans där man löst problemet med hur man ska förvara avfallet.

Solenergi

Solenergi kräver sällsynta metaller som kommer från gruvor. Många gruvor finns i länder där människor får arbeta under svåra förhållanden. När solpanelerna är på plats ger de billig och ren energi.

Vattenkraft

Vattenkraft finns det mycket av i

Sverige men det finns inte fler älvar att bygga ut. I EU finns det oenighet om vattenkraft ska betraktas som hållbar energi eller inte. Det gäller framför allt nybyggnation.

Etanol och biogas

Etanol tillverkas av bland annat säd och skogsavfall. Marken kan användas för att behålla skogen eller att odla mat på. Det kan bidra till att maten blir dyrare i världen vilket påverkar fattiga människor.

Biogas kan tillverkas av matavfall som annars skulle brännas upp. Å andra sidan kan matavfallet komposteras och fortsätta ingå i kretsloppet.

Kvistar och grenar som blir över när man fäller skog kan användas. Men när det efterfrågas mycket skogsavfall räcker det inte till och då används även bra trämaterial.

Vindkraft

Vindkraft ger inga utsläpp när de är på plats, men de tar mycket utrymme. Många människor tycker att det är fult med vindkraftverk och att de bullrar. Fåglar kan skadas av vindkraftverk men det håller på att komma fram ny teknik som skyddar fåglarna.

Lag och ordning

Sverige har under lång tid haft en kriminalpolitik som handlat om att människor ska få möjlighet att

förändra dåliga vanor, bryta beteenden och få nya möjligheter att vara en del i samhället efter avslutad fängelsestid. Därför kallas det kriminalvård. Som ett led i det har teknik tagits fram så att man kan dömas till fotboja för mindre brott. Man kan då fortsätta utföra sitt arbete, men blir begränsad i hur man kan röra sig, genom att det går ett larm till polisen om man rör sig utanför de områden som man har blivit tilldelad.

I samband med att kriminaliteten har ökat har det kommit större krav på att istället fokusera på att straffa dem som betar sig illa och ägnar sig åt brottslighet. Det har inneburit att fler människor döms till fängelse och fler sitter häktade i väntan på rättegång. Även straffens längd har ökat och flera partier vill ha hårdare straff.

Som en konsekvens är det överfullt i fängelser och häkten, flera personer måste dela cell och dömda personer går fria i väntan på att det ska bli en fängelseplats ledig. Det är dyrt och tar lång tid att bygga nya fängelser.

TRÄFF 4:

VILKA SKA MAN RÖSTA PÅ?

Ideologier

Nationalism

Nationalister tycker att den nationella gemenskapen är den bästa gemenskapen. Nationalister menar att alla nationer ska ha rätt till sin egen stat. Statens viktigaste uppgift är att skydda nationens kulturarv. Det betyder också att nationalismen ofta förknippas med främlingsfientlighet på grund av idén att människor ska stanna i sina egna länder.

Liberalism

Ett av de mest kända liberala slagorden är att »*var och en är sin egen lyckas smed*«. Det betyder att en person är ansvarig för sitt eget välbefinnande. Liberalism är en ideologi där individens rättigheter och möjligheter står i centrum. Liberaler är emot statens inblandning i människors liv; du ska själv få bestämma och vara ansvarig för ditt liv.

Socialism

Ett känt socialistiskt slagord är »*av var och en efter förmåga, åt var och en efter behov*«. Det betyder att alla ska arbeta så mycket de kan och alla ska få så mycket

de behöver för att leva ett bra liv. Socialism är en ideologi som tror på samhällets ansvar för individen och att det ska ske viss utjämning mellan fattiga och rika. Socialism sammankopplas med den röda färgen.

Konservatism

Ett av de mest kända konservativa slagorden är »*förändra för att bevara*«. Det man vill bevara är samhällets traditioner och att utveckling ska ske med små och gradvisa förändringar. Många konservativa menar att människor har ett behov av auktoriteter som de kan vända sig till. Det kan till exempel vara familjeöverhuvud, den starka nationella gemenskapen eller en stark stat.

När det gäller samhällets ansvar för den enskilda människans välbefinnande så anser de konservativa att de svagaste i samhället ska skyddas, men det ska inte gå ut över majoritetens möjlighet att leva som de vill med respekt för traditionerna.

Begrepp att känna till

Välfärd

I Sverige pratar vi ofta om välfärden. Det är ett begrepp som innebär att alla människor ska få del av landets rikedomar och ha samma möjligheter att leva ett gott liv för sig och sin familj, oavsett bakgrund. Alla barn ska gå i skolan, utan att det kostar något. Alla ska ha rätt till sjukvård, till ersättning vid arbetslöshet, till kollektivtrafik och en säker miljö. I samband med att Sverige tillät privatägda skolor, sjukhus, kollektivtrafik och andra verksamheter, så blev det möjligt för ägarna att ta ut vinst, om de kunde sköta verksamheten billigare än beräknat.

Detta är en fråga som tidigare tydligt skiljt det borgerliga blocket, som införde vinster, och det röd-gröna blocket som velat avskaffa vinster i välfärden. Inför valet 2022 är det flera partier som håller på att se över vart de står i frågan.

Alliansen

År 2004 gick fyra partier ihop för att stå i en gemensam regeringspolitik under valet 2006 och kallade sig för *Alliansen*. Partierna var Moderaterna, Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna. Alliansen satt i regering 2006–2010. Alliansen hade en gemensam hållning att inte samarbeta med Sverigedemokraterna Efter valet 2018

har partierna omvärderat hur de ser på flera frågor som de tidigare var överens om.

Höger-vänster, Borgerliga partier och rödgröna partier

I Sverige behöver ett parti få minst 4 % för att ta plats i beslutande församlingar. Det är ovanligt att ett parti får majoritet (mer än 50% av rösterna) och därför behövs det alltid samarbete mellan partierna. Detta leder ibland till att partierna före ett val berättar vilka de kommer att samarbeta med. I detta sammanhang pratar man om partier till höger och till vänster.

De konservativa partierna sägs stå till höger. De brukar betecknas som blåa partier och ingår i det blåa blocket. De som står till vänster är i regel socialistiska partier. De brukar kallas röda partier. De partier som vill framhålla att de arbetar med hållbarhet för klimat och miljö kallar sig gröna partier. De liberala partierna räknas i regel stå till höger om de socialistiska partierna och till vänster om de konservativa. Det finns också en skala som mäter andra typer av värderingar, GAL-TAN-skalan.

Högerpopulism

I högerpopulistisk ideologi är främlingsfientlighet, på olika sätt, centralt. Deras politik kännetecknas av enkla lösningar på svåra problem, de har ett »*vi mot dem*«

-tänkande. Exempelvis svenskar mot utrikesfödda, land mot land, arbetande mot bidragstagare och så vidare.

Partierna

Idag finns det åtta partier i riksdagen, dessa är Centerpartiet (C), Kristdemokraterna (KD), Liberalerna (L), Miljöpartiet (MP), Moderaterna (M), Socialdemokraterna (S), Sverigedemokraterna (SD) och Vänsterpartiet (V).

Det finns en bra översikt över partierna på lättläst svenska på webbsidan: <https://8sidor.se/partierna/>

Centerpartiet, Centern (C)

Centerpartiets partiledare heter Annie Lööf.

Partiets ideologi

Centerpartiet är ett socialliberalt och grönt parti. Tillhör traditionellt det borgerliga blocket. Centern har samarbetat med Socialdemokraterna vid flera tillfällen.

Partiets bakgrund

Centerpartiet har rötter i början av 1900-talet hos bönder som ägde sina egna gårdar. Ursprungligen var det ett konservativt parti. När allt fler flyttade från landsbygden till städer utvecklades partiet i liberal riktning.

Här kan du läsa om partiet och

dess politik:

<https://www.centerpartiet.se/var-politik>

<https://8sidor.se/centerpartiet/>

Kristdemokraterna (KD)

Kristdemokraternas partiledare heter Ebba Busch.

Partiets ideologi

Kristdemokratiskt. Tillhör traditionellt det borgerliga blocket. Kristdemokrati definieras enligt Wikipedia bland annat som socialkonservativt.

Partiets bakgrund

Kristdemokraterna växte fram som ett parti med kristna värderingar i en tid då Sverige verkade allt mindre intresserat av religion. De har rötter i konservativa partier och har med tiden närmat sig europeiska kristdemokratiska partier som är mer socialkonservativa. Under senare tid rör de sig åt mer konservativt håll.

Här kan du läsa om partiet och dess politik:

<https://kristdemokraterna.se/var-politik>

<https://8sidor.se/kristdemokraterna/>

Liberalerna (L)

Liberalernas partiledare heter Johan Pehrson.

Partiets ideologi

Socialliberalt. Tillhör traditionellt det borgerliga blocket.

Partiets bakgrund

Liberalerna är ett socialliberalt politiskt parti som bildades ur kampen för rösträtt för alla kvinnor och män med tanken att varje människa ska vara fri att forma sitt eget liv. Under 2000-talet har partiet flyttat sig åt höger.

Här kan du läsa om partiet och dess politik:

<https://www.liberalerna.se/politik>

<https://8sidor.se/liberalerna/>

Miljöpartiet (MP)

Miljöpartiets partiledare heter Märta Stenevi och Per Bolund.

Partiets ideologi

Ekomodernism. Tillhör traditionellt det rödgröna blocket.

Partiets bakgrund:

Miljöpartiet bildades år 1981 som ett parti som satte miljön främst. Fram till valet 2022 har de för det mesta samarbetat med Socialdemokraterna.

Miljöpartiet har alltid två partiledare, så kallade »språkrör«. Det är alltid en man och en kvinna.

Här kan du läsa om partiet och dess politik:

<https://www.mp.se/politik/>

<https://8sidor.se/miljopartiet/>

Moderaterna (M)

Moderaternas partiledare heter Ulf Kristersson.

Partiets ideologi

Liberalkonservativt. Tillhör traditionellt det borgerliga blocket.

Partiets bakgrund

Ursprungligen är Moderaterna ett parti med en konservativ värdegrund, sedan 1980-talet har partiet utvecklat en mer liberal politik.

Här kan du läsa om partiet och dess politik:

<https://moderaterna.se/var-politik/>

<https://8sidor.se/moderaterna/>

Socialdemokraterna, (S)

Socialdemokraternas partiledare heter Magdalena Andersson.

Partiets ideologi

Socialdemokratiskt. Tillhör traditionellt det rödgröna blocket.

Partiets bakgrund

Socialdemokraterna är ett socialdemokratiskt parti och har sitt ursprung i den socialistiska arbetarrörelsen. De styrde Sverige under största delen av 1900-talet tillsammans med olika andra partier.

Här kan du läsa om partiet och dess politik:

<https://www.socialdemokraterna.se/var-politik>

<https://8sidor.se/socialdemokraterna/>

Sverigedemokraterna, (SD)

Sverigedemokraternas partiledare heter Jimmy Åkesson

Partiets ideologi

Socialkonserverativt parti med nationalistisk grundsyn. Högerpopulistiskt.

Partiets bakgrund

Sverigedemokraterna bildades år 1988. Bland partiets grundare och tidiga medlemmar fanns flera personer tidigare verksamma i högerextrema och rasistiska partier och organisationer. Partiet vill att det inte ska ske någon invandring till Sverige och att människor som invandrat helst ska återvända till sina hemländer eller assimileras.

En statlig utredning från år 2012 konstaterade att partiet är främlingsfientligt och förespråkar att

människor av olika härkomst ska leva åtskilda. Sedan dess har partiet arbetat på att bredda sin politiska profil.

Här kan du läsa om partiet och dess politik:

<https://8sidor.se/sverigedemokraterna/>

<https://sd.se/vad-vi-vill/>

Vänsterpartiet, (V)

Vänsterpartiets partiledare heter Nooshi Dadgostar.

Partiets ideologi

Socialistiskt och feministiskt parti på ekologisk grund. Tillhör traditionellt det rödgröna blocket.

Partiets bakgrund:

Vänsterpartiet har sina rötter i den socialistiska arbetarrörelsen. Under en period på 1900-talet var det ett kommunistiskt parti men är sedan 1990-talet ett socialistiskt och feministiskt parti.

Här kan du läsa om partiet och dess politik:

<https://www.vansterpartiet.se/var-politik/>

<https://8sidor.se/vansterpartiet/>

TRÄFF 5:

HUR RÖSTAR MAN?

I Sverige är det val den andra söndagen i september vart fjärde år. Valresultatet styr hur många platser varje parti får i riksdagen. Det största partiet får möjlighet att bilda regering. Regeringen kommer att styra Sverige de fyra kommande åren. Oftast får inte ett parti majoritet (mer än hälften av rösterna), så flera partier brukar samarbeta.

Det finns fyra allmänna val i Sverige, val till: kommunfullmäktige, regionfullmäktige, riksdagen och Europaparlamentet.

Val till de tre första områdena sker vart fjärde år och val till Europaparlamentet sker vart femte år.

Politikerna i riksdagen tar beslut om det som gäller hela Sverige, politikerna i regionerna och kommunerna tar beslut om det som rör de områdena. Parlamentsledamöterna i EU är med och styr den Europeiska unionen som Sverige är medlem i.

Alla med svenskt medborgarskap som har fyllt 18 år får rösta i riksdagsvalet. Du måste också någon gång ha varit folkbokförd i Sverige. I kommunal- och regionval får du

rösta om du har fyllt 18 år och varit folkbokförd i Sverige i minst tre år. Du behöver därmed inte vara svensk medborgare för att få rösta i kommunalval och regionval.

När valet närmar sig kommer du att få mycket reklam från partierna. Det kan komma människor och knacka på din dörr för att övertyga dig om att rösta på deras parti.

I Sverige får man rösta på vem man vill och valhemligheten är viktig. Det betyder att du bestämmer själv, och du behöver inte berätta för någon vilket parti du röstar på. Även om någon försöker få dig att lova att rösta på deras parti, så behöver du inte ta hänsyn till det när du röstar. Det här är viktigt för demokratin! Du bestämmer själv vem som får din röst.

Så här går det till

Innan valet kommer du få ett röstkort hemskickat där det står vilka val du får rösta i.

Du kan förtidsrösta genom poströstning eller i en förtidsröstningslokal. Om du går och röstar på valdagen går du till den lokal som står på ditt röstkort.

18 dagar innan valet öppnar förtidsröstningen. Det innebär att du kan rösta tidigare, om det passar dig bättre. Förtidsröstningen sker i speciella lokaler som till exempel biblioteket. Det är möjligt att förtidsrösta för att så många som möjligt ska ha möjlighet att rösta. För att få rösta måste du visa id-kort, pass eller körkort. Om du har förtidsröstat och sedan ångrar dig, kan du rösta igen på valdagen. Det är den senaste rösten som räknas.

I vallokalen finns valsedlar till de olika partierna. Det finns tre olika färger, ett gult för riksdagsvalet, ett blått till regionvalet och ett vitt till kommunvalet. Ta med de valsedlar du vill använda. Du får ta så många olika valsedlar du vill.

Innan du går in i röstlokalen får du valsedelkuvert. Valet sker bakom en skärm i vallokalen vilket gör att ingen vet hur du röstar.

På valsedlarna står olika namn på politiker. Om det finns någon politiker som du särskilt vill lyfta fram

kan du sätta ett (1) kryss på valsedeln vid dennes namn. Du stoppar en valsedel av varje färg i varsitt kuvert och klistrar igen.

Du går sedan fram till valarbetarna som sitter ner vid ett bord och visar upp din legitimation. Valarbetaren kommer att ta emot dina kuvert och stoppa dem i en låda, när du ser på.

Befinner du dig i utlandet går det bra att poströsta eller rösta på svenska ambassaden.

Val till Europaparlamentet

Valet till Europaparlamentet är ett tydligt personval. Här är det viktigare att kryssa för den person som man vill se som representant. I övrigt går valet till på samma sätt som i andra val.

KÄLLOR

<https://sverigesradio.se/artikel/skaggetorpsskolan-stangde-de-flest-trivs-men-franvaron-oroar>

<https://www.studienet.se/samhaellskunskap/sammanfattning/politiska-ideologier/klassiska>

<https://www.friskola.se/>

<http://valkompass.com/kompass/riksdag2022.php>

Skolsegregation – Skolverket

Religionsfrihet | Informationsverige.se

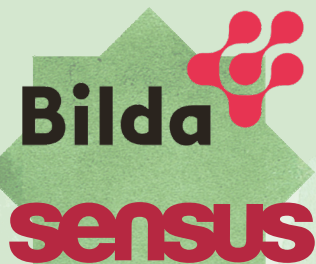
Kommunal eller fristående skola? - Utbildningsguiden (skolverket.se)

Valdeltagande i Sverige (scb.se)

<https://8sidor.se/>

EGNA ANTECKNINGAR

Bilda Sydöst

Huskvarnavägen 38
554 54 Jönköping
Telefon växel: 036-34 21 00
sydost@bilda.nu

Sensus lokalkontor Linköping

Apotekaregatan 14
582 24 Linköping
ostragotaland@sensus.se

Ibn Rushd Distrikt Östra

Västgötegatan 7,
602 21 Norrköping
info.ostra@ibnrushd.se

Bildningsförbundet Östergötland

Storgatan 41
582 23 Linköping

Norrköpings kommun

Rådhuset,
601 81 Norrköping
Telefon växel: 011-15 00 00

Studiematerialet ***"För att vi kan"*** har tagits fram i samarbete mellan studieförbunden Bilda, Sensus, Ibn Rushd, bildningsförbundet Östergötland och Norrköpings kommun.

Det är tänkt att användas för att utbilda volontärer som kan informera och stötta till ökat valdeltagande samt i studiecirklar med människor som inte brukar rösta eller är osäkra på varför de ska rösta.